

Skrótka a jadriwje – zjimanje

Za čo Němski centrum astrofyziki (NCA) a što wón čini? Čehodla we Łužicy? A što přinjese – ludžom w Sakskej a towaršnosći cyłkownje? Z tutymi a dalšimi prašenjemi smy so zašće měsacy wospjet zetkawali. W tutym zjimanju skrótka a jadriwje na nje wotmołwjamy.

Za čo Němski centrum astrofyziki?

Žana wědomosć njeběše wažniša za to, zo by čłowjek swět a žiwjenje na zemi zrozumił, hač astrofyzika. Wona bě a je **pohonjerka postupa**. Astrofyzika džensa je **hightech-wědomosć z wulkej mocu inowacije**: Z modernymi technologijemi wotwěra wokno do kosmosa. Nowotarske teleskopy a obserwatorije posoły uniwersuma najpreciznišo měrja. Nastawa hoberske mnóstwo datow. Astrofyziku wočakuja wulke wužadanja **w předžěłanju datow, computingu a wuwianju technologijow** – z wulkim potencialom za wědomosć, gospodarstwo a digitalnu transformaciju. NCA chce tute wužadanja přiwzać. Za Němsku jako stejnišćo wědomosće ma založenje NCA zdobom strategiski wuznam. Přetož wulkocentrum astrofyziskich slědženjow – přirunajomny z Němskim centrumom za slědženje wo raku abo Němskim geo-slědžerskim centrumom – w Němskej dotal njeeksistuje.

Tohodla je tute požadanje **zhromadna iniciatiwa němskeje astronomije a fyziki astrodžělčkow**, kotraž so zwjazuje z přećom, w Němskej založić centrum za astrofyzikaliske slědženje, wuwianje technologijow a digitalizowanje, a to na wuchodže Němskeje, we Łužicy. Požadarjo su renoměrowane/i wědomostnicy z podpěru wulkich němskich wědomostnych organizacijow. Směrodajnje zamołwity a designowany załožerski direktor NCA je wědomostny direktor Europskeje swětnišćoweje organizacije ESA Günther Hasinger.

Što NCA čini?

Mamy **slědžensku misiju z towaršnostnym impactom**: NCA slědži na polu astronomije na swětowym niwowje a stanje so z mjezynarodnje wuprudžacej **swětłownju w regionje**. Twarimy **centrum digitalizacije**, kotryž prudy datow astronomiskich obserwatorijow po cyłym globusu hromadu wjedže, **centrum najnowšich technologijow**, kotryž z industriju a wobstejacymi technologiskimi centrami w Sakskej a po wšěm swěće wusko kooperuje, kaž tež **centrum za inowaciju a transfer**, kotryž so wo to postara, zo naša wěda skutkuje. Za to Zhorjelc jako stejnišćo předwidžimy.

Nimo toho budžemy w zornowcu Łužicy slědžić – na městnje, hdžež knježi najwjetši seismologiski měr. Tu ma nastać **podzemski slědženski labor**, tak mjenowany Low Seismic Lab. Z tuteje přičiny smy srědky za konceptnu fazu inwestowali do probneho točenja w gmejnje Ralbicy-Róžant. Tute požadanje přesahujo namjetujemy Łužicu jako stejnišćo za Einsteinski teleskop, štož je europski wulkoprojekt, kotryž je hižo planowany.

Die Zusammenfassung in sorbischer Sprache

Čehodla w Sakskej?

Sakska je kraj wysokotechnologije z dołhej tradiciju. Wuměnjena su tu wuběrne: položenje w centrumje Europy, uniwersity a šule z přirodowědnym, technologiskim ćežišćom, mnohe wědomostne nawjaznišća, tež mjezy přesahujo. Tež we wobłuku wuwijanja technologijow abo předzěłanja datow je w regionje wjele partnerow – započejo wot TU Drježdžany hač do Silicon Saxony.

Předewšěm pak je pod Łužicu pokład, mjenujcy jónkrótne seismografiske wuměnjena w jeje zornowcu, kotraž chcemy za naše slědženje a za wuwijanje nowych gratow wužić.

A nic naposledk smy tu zeznali ludži, kotřiž su w swojim regionje kruće zakorjenjeni a z dobom jara wotewrjeni a wćipni. Džakowano tomu wšemu je Sakska za NCA idealne stejnišćo.

Što budže towaršnosť z NCA profitować?

Wulke wužadanja nas wočakuja. Dže wo to, zo sej naše žiwjenske zakłady zaručamy, zo klimu škitamy a z dobom postup, džělowe městna a derjeměće garantujemy. Tute wužadanja my jako šansu wobhladujemy. Pospěšimy digitalizaciju a z **computingom, kiž so na přichod wusměrja a z resursami wobhladniwje wobchadza**, postaramy so wo digitalnu přeměnu w towaršnosći. Džělmy naš know-how. Z tym zaručamy, zo móže **Němska** w přichodze wobstać a zo **budže technologisce suwerena**. Tworimy **džělowe městna přichoda** a zaručamy **potrzebu fachowcow** za jutře.

Što to za region woznamjenja?

Astronomiske slědženje regiony z trajnej skutkownosću přeměnja. Tež NCA budže jako motor za džělowe městna fungować: Ze swojej jónkrótnej kombinaciju slědženja a wuwijanja we wobłuku IT, sensoroweje techniki a slědženja nastupajo materiale a ze swojej potrebu produkowanišćow budže centrum ekonomiske impulsy dawać a minimalnje 3.000 dobry přichod lubjacych džělowych městnow tworić. Naše portfolijo je mnohostronske: Poskićamy joby we wědomostnym wobłuku, předewšěm pak w njewědomostnym wobłuku – w technice, konstrukciji, předzěłanju materiala, elektronice, wuměrjowanju, mašinotwarje kaž tež w knihiwjednistwje, nakupje a sekretariaće. Budžemy z magnetom za industriju a institucije w Hornjej Łužicy, podpěrujemy start-upy a wutworimy nowe firmy. Wusměrjamy naš fokus na kubłanje wot pěstowarnje přez wukubłanje hač do uniwersity. Z tym młodym ludžom perspektiwu w regionje stworimy.

Džělamy w šěroko zapoženyh syćach. A njetrjebamy syće w němskim a mjezynarodnym wobłuku hakle natwarić – přinjesemy je hižo sobu.